

SÈRIE 2

A tots els exercicis i opcions les puntuacions parcials de totes les preguntes són orientatives. El corrector o correctora valorarà positivament –a més dels continguts conceptuals- l'ordre en l'exposició, la precisió i el llenguatge emprat, i tindrà més en compte i valorarà positivament allò que els alumnes aportin, més que no pas allò que deixin de dir. També valorarà positivament la utilització de la terminologia geogràfica i la claredat en l'exposició.

Opció A**Exercici 1: Text sobre el subdesenvolupament a l'Àfrica**

En aquest text es proposa la verificació dels objectius terminals 20, 29 i 35 que es corresponen amb els blocs de continguts conceptuals 2.5, 3.4 i 4.4 i amb els blocs de continguts procedimentals 1.7, 2.7 i 3.2 del currículum de Geografia. També es verifiquen els aprenentatges referits al punt 6 del document de concreció del currículum: *Els intercanvis en un món global*, en concret l'apartat *El caràcter desigual dels intercanvis i les alternatives de comerç just*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumnat hauria d'identificar les tres idees fonamentals següents:

El continent africà està devorat per la pobresa, la corrupció, el subdesenvolupament, l'espoliació dels seus recursos i les matances ètniques provocades per les guerres.

Els recursos del continent africà són d'interès estratègic per a la indústria occidental.

A l'Àfrica hi ha 36 milions de persones infectades per la SIDA. (1)

2) [1,5 punts]

La definició de subdesenvolupament podria ser similar a la següent:

El terme subdesenvolupament va començar a utilitzar-se després de la segona guerra mundial per referir-se a un conjunt de països que incrementen ràpidament els seus efectius demogràfics, fet que va fer augmentar els nivells de pobresa. El terme subdesenvolupament està, per tant, relacionat amb la pobresa material. (0,5)

L'alumnat podria esmentar els següents trets principals del model Centre-Perifèria:

El model Centre-Perifèria es va elaborar a mitjans dels anys 70 per explicar les diferències de desenvolupament dels diferents països del món.

Les relacions polítiques, econòmiques, comercials, culturals, etc. són de doble sentit entre els països que pertanyen al Centre i els països de la Perifèria.

Els països del Centre són els països rics, desenvolupats, que exerceixen el poder de decisió en els àmbits econòmics, polítics, científics, etc. a escala mundial.

Els països de la Perifèria són països subdesenvolupats, sotmesos al neocolonialisme i a la globalització que els mantenen en una situació de dependència econòmica i tecnològica respecte als països del Centre. L'economia dels països de la Perifèria sol ser dual: coexisteixen activitats econòmiques amb grans inversions de capital amb sectors d'economia tradicional o de subsistència. Les desigualtats socials també són extremes entre les èlits que detenen el poder polític i econòmic i la gran majoria de la població que viu en una situació de pobresa. Les principals decisions econòmiques es prenen als països del Centre, on estan els centres de decisió de les companyies multinacionals. (1)

3) [2,5 punts]

Respecte les definicions l'alumne hauria d'esmentar el següent:

Importacions: el conjunt de productes que un país compra a l'estranger. Generalment es fa referència al valor econòmic del conjunt de les importacions efectuades per un país.

Exportacions: el conjunt de productes que un país ven a l'estranger. Igualment, es fa referència al valor econòmic del conjunt de productes venuts a l'estranger.

Balança comercial: Diferència entre el valor econòmic del total de les exportacions i de les importacions.

Balança de pagaments: diferència entre, per un costat, el conjunt d'ingressos obtinguts en un país pels productes exportats, les transferències de capital rebudes i els serveis venuts, i per altra banda, els pagaments realitzats a l'exterior pels mateixos conceptes. (1)

Pel que fa a les característiques de l'intercanvi desigual, l'alumnat podria desenvolupar els següents aspectes:

L'intercanvi desigual és el nom que reben les relacions comercials establertes entre els països desenvolupats i els subdesenvolupats. Els països del Centre mantenen el control dels preus del mercat i produeixen productes d'elevat preu, mentre que els països de la Perifèria produeixen productes de baix preu que exigeixen poca tecnologia.

Les activitats econòmiques en els països desenvolupats són de gran creixement, elevada inversió de capital, elevats nivells de renda i ocupació,... mentre que en els països subdesenvolupats es porten a terme activitats tradicionals, de baixa inversió de capital, amb una elevada subocupació i atur. (1)

Pel que fa als països d'exemple, hi ha moltes possibilitats, per tant, caldrà valorar la seva adequació.

(Si es citen els vuit que es demanen 0,5 punts)

Opció A**Exercici 2: Mapa de la població per municipis de Catalunya**

En aquest exercici es proposa la verificació dels objectius terminals 13, 17 i 22 que es corresponen amb els blocs de continguts conceptuals 2.3 i 4.1 i amb els blocs de continguts procedimentals 1.4, 2.7 i 3.2 del currículum de Geografia. També l'exercici vol verificar els aprenentatges referits al punt 4 del document de concreció del currículum, *L'espai urbà: cap a un món de ciutats* En concret l'apartat *La xarxa de ciutats i el creixement urbà al món actual*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumnat ha d'explicar que observa un mapa que mostra la població dels municipis de Catalunya corresponent a l'any 2005. Consten en el mapa tots els municipis de Catalunya. La llegenda, en escala de grisos, diferencia quatre intervals de població que van des de menys de 2.000 fins a més de 50.000 habitants. (0,5)

L'alumnat també ha de citar almenys quatre municipis de més de 50.000 habitants, indicats en el mapa amb el color més fosc (Lleida, Tarragona, Girona, Reus, Barcelona, Terrassa, Sabadell, etc.) (0,5)

2) [1,5 punts]

Segons el nombre d'habitants els municipis es classifiquen en:

Municipis rurals: menys de 2.000 habitants

Municipis semiurbans: entre 2.000 i 10.000 habitants

Municipis urbans: més de 10.000 habitants (0'75)

A Catalunya el poblament rural pot ser concentrat (agrupat en un nucli), o dispers (nuclis i també cases aïllades o disperses). (0'75)

3) [2,5 punts]

La xarxa urbana de Catalunya presenta una estructura jeràrquica on es diferencien els següents nivells:

Primer nivell:

a) Àrea metropolitana de Barcelona, on es concentra més del 60% de la població catalana i que exerceix importants funcions de centralitat administrativa, econòmica i de serveis. Està constituïda per una conurbació central constituïda per Barcelona i els municipis més propers (Badalona, l'Hospitalet de Llobregat, Sant Adrià de Besòs, Santa Coloma de Gramenet, etc.), més dues corones de poblacions que estenen l'aglomeració urbana per les comarques veïnes.

b) La segona corona inclou les poblacions de Mataró, Granollers, Terrassa, Sabadell, Martorell, Sitges, etc., capitals comarcals i ciutats industrials.

(Atenció: l'alumnat podria presentar la segona corona metropolitana com un nivell jeràrquic, i per tant, dividir la xarxa urbana de Catalunya en cinc nivells) (1)

Segon nivell:

Està constituït per Tarragona, Lleida i Girona i les poblacions que graviten al seu entorn. (0,5)

Tercer nivell:

Format per ciutats mitjanes que són capitals comarcals però que articulen territoris d'àmbit supracomarcal com Tortosa, Manresa, Vic, Figueres, Olot, Igualada, Puigcerdà, Vilafranca del Penedès, etc. (0,5)

Quart nivell:

Capitals de comarca de dimensió més petita i nuclis subcomarcals amb certa entitat i amb un dinamisme turístic o industrial com la Seu d'Urgell, Berga, Roses, Palamós, Amposta, Cambrils, etc. (0,5)

Opció B**Exercici 1: Text sobre els biocombustibles**

En aquest exercici es proposa la verificació dels objectius terminals 2, 3 i 5 que es corresponen amb els blocs de continguts conceptuals 1.2, 1.6 i 2.1 amb els blocs de continguts procedimentals 1.7 i 2.1 del currículum de Geografia. També l'exercici vol verificar els aprenentatges referits al punt 2 del document de concreció del currículum, *El medi físic com a recurs per les activitats humanes*. En concret l'apartat *Problemàtica energètica en relació als recursos renovables i no renovables*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumne hauria de citar les quatre idees fonamentals següents:

La problemàtica del canvi climàtic impulsa la utilització d'energies renovables i no contaminants.

Una alternativa són els biocombustibles, que podrien ser una alternativa a l'ús dels combustibles fòssils.

La Unió Europea s'ha proposat de substituir parcialment la benzina i el gas-oil pels biocombustibles

Molts països estan substituint els conreus destinats a l'obtenció d'aliments per uns altres dedicats a produir biocombustibles i això està provocant diferents problemes. El balanç energètic de la creació dels biocombustibles no és gaire positiu. (1)

2) [1,5 punts]

biomassa: la biomassa fa referència a la matèria orgànica d'origen vegetal o animal produïda inicialment com a resultat de la fotosíntesi. La utilització de la biomassa com a font d'energia es redueix a la fusta, restes vegetals, residus agraris i forestals o residus procedents de la indústria alimentària i aquells conreus produïts no amb finalitats alimentàries sinó amb l'objectiu de la seva conversió en energia. (0,5)

energies alternatives: el terme energies alternatives fa referència a aquelles energies renovables com l'energia hidràulica, eòlica, solar o procedent de la biomassa, que es propugnen com a substitutes dels combustibles fòssils. (0,5)

Sobre els tres exemples d'energies alternatives, l'alumnat podria citar algunes de les següents: l'energia hidràulica, eòlica, solar, la procedent de la biomassa, els biocombustibles, l'energia geotèrmica, l'energia procedent de les mareas, etc. (0,5)

3) [2,5 punts]

Sobre els problemes ambientals de l'actual model energètic: a) Els combustibles fòssils (petroli, carbó, gas natural) i l'energia nuclear són les principals fonts energètiques en l'actualitat. (0,5)

b) La dependència del petroli genera el manteniment d'uns nivells d'emissions de CO₂ a l'atmosfera que segueixen afavorint l'escalfament del planeta i per tant, el canvi climàtic.

Altres inconvenients són:

Problemes de contaminació a les concentracions urbanes derivades de l'ús de l'automòbil.

Conflictes geopolítics pel control dels preus i de les reserves dels combustibles fòssils, fenomen que fa encarir el preu d'aquests recursos energètics i afecta les economies de molts països. (1)

c) Les principals reserves mundials de combustibles fòssils es localitzen en unes poques regions del món. Pel que fa al petroli i el gas natural: Orient mitjà i nord d'Àfrica, Sibèria, Mèxic i Veneçuela. Pel que fa al carbó: Rússia, Europa occidental i els Estats Units. (0,5)

d) Els biocombustibles poden anar reduint progressivament el consum de petroli fet que afavorirà els països amb grans extensions agràries, com el Brasil. Aquest procés es pot veure beneficiat per actituds com la de la Unió Europea que ha decidit que pel 2010 els biocombustibles han de representar el 20% del consum total energètic. (0,5)

Opció B**Exercici 2: Gràfics sobre el transport de passatgers i de mercaderies**

En aquest exercici es proposa la verificació dels objectius terminals 14 i 36 que es corresponen amb els blocs de continguts conceptuals 2.4 i amb els blocs de continguts procedimentals 1.6 i 3.3 del currículum de Geografia. També es verifiquen els aprenentatges referits al punt 6 del document de concreció del currículum: *Els intercanvis en un món global* i en concret l'apartat *Les xarxes mundials de distribució i de transport*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumnat hauria de comentar els següents aspectes:

Es tracta de dos gràfics de sectors que mostren la distribució del transport de passatgers, d'una banda, i mercaderies, de l'altra, en percentatge sobre el transport total de dins de la Unió Europea. En el cas dels passatgers, domina amplament el transport en cotxe i en general per carretera, amb presència significativa de tren i l'avió. En el cas de les mercaderies, la gran majoria dels moviments es fan per carretera, vaixell i, en menor mesura, en tren. (1)

2) [1,5 punts]

transport: traslladar persones o mercaderies de qualsevol tipus (aliments, manufactures, combustibles, etc.) d'un lloc a un altre. (0,5)

L'alumne hauria de respondre almenys 3 de les següents funcions de la xarxa de transports:

- satisfer les necessitats de desplaçament de les persones
- satisfer les necessitats de desplaçament de persones i objectes per a les activitats econòmiques, entre els llocs de producció i distribució i els assentaments urbans.
- contribuir al creixement econòmic dels territoris.
- contribuir a difondre idees, tècniques i cultures. (0,5)

Els factors de la densitat d'una xarxa de transport són:

essencialment: el nivell de desenvolupament econòmic, la densitat d'assentaments humans i els condicionants físics del territori. (0,5)

3) [2,5 punts]

L'alumnat hauria d'elaborar una exposició en la que apareguin els aspectes següents:

El transport per carretera és el més utilitzat en la curta distància, tant per moure passatgers com mercaderies, a causa de la gran densitat de la xarxa de carreteres en relació a altres sistemes. (0,5)

El transport per ferrocarril és molt utilitzat per moure mercaderies a mitja distància, ja que per seguretat i cost té més avantatges que la carretera. També té un paper important en el transport de persones en distàncies curtes dins de les grans ciutats i en distàncies mitjanes. (0,5).

El transport en vaixell té el màxim avantatge en el desplaçament de mercaderies, ja que és capaç de moure grans quantitats amb un cost molt menor que la resta de sistemes, i que això és molt clar en la llarga distància. (0,5)

L'avió només té un pes apreciable dins del tràfic de passatgers a llarga distància, ja que, malgrat la rapidesa, els costos són superiors a la resta de sistemes en distàncies mitjanes o curtes, i no té la capacitat del transport en vaixell. (0,5)

En els gràfics anteriors tot això es comprova de forma clara, ja que hi ha una gran diferència entre els dos gràfics presentats: en el de passatgers, la gran majoria de moviments corresponen a desplaçaments per carretera de curta distància, mentre que el pes de l'avió i del tren correspon a trajectes de mitjana o llarga distància sobretot. La mínima presència del transport marítim contrasta amb el gran paper que té aquesta en el segon gràfic, on també el tren té un paper més destacat i apareixen altres formes de transport com els oleoductes o el transport fluvial que no apareixen en el primer cas.

(0,5)

SÈRIE 5

A tots els exercicis i opcions les puntuacions parcials de totes les preguntes són orientatives. El corrector o correctora valorarà positivament –a més dels continguts conceptuals- l'ordre en l'exposició, la precisió i el llenguatge emprat, i tindrà més en compte i valorarà positivament allò que els alumnes aportin, més que no pas allò que deixin de dir. També valorarà positivament la utilització de la terminologia geogràfica i la claredat en l'exposició.

Opció A**Exercici 1: Text sobre la globalització**

En aquest exercici es proposa la verificació dels objectius terminals 15, 20 i 35 que es corresponen amb els blocs de continguts conceptuals 2.1 i 2.5 i amb els blocs de continguts procedimentals 2.5 i 3.4 del currículum de Geografia. També es verifiquen els aprenentatges referits al punt 6 del document de concreció del currículum: *Els intercanvis en un món global*. En concret l'apartat *La globalització de la producció, les xarxes mundials de producció i transport*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumne ha d'assenyalar, almenys, les següents idees principals:

El concepte de globalització es va començar a utilitzar al segle XX, amb la crisi del bloc socialista, però al llarg de la història s'han produït diferents onades de globalització o internacionalització de les relacions humanes.

Ha avançat molt en l'economia (es produeix una llibertat sense traves als moviments de capitals, algunes barreres als intercanvis de béns i serveis, en canvi, es limiten els moviments de les persones, particularment les migracions) però ha deixat de banda la globalització de la justícia, dels drets humans, de l'ecologia o de les decisions polítiques.

El balanç dels últims 30 anys de globalització constata que no ha arribat a tots els països i només ha beneficiat als sectors més qualificats de la població dels països més rics i als anomenats "països emergents". (1)

2) [1,5 punts]

L'alumnat hauria d'exposar en la definició del concepte *globalització econòmica*, les idees següents: Procés d'Integració de l'economia mundial en el sistema econòmic capitalista i de l'augment de la interdependència entre les economies dels diferents països.

Pèrdua de la capacitat de decisió dels estats sobre la seva economia: els centres de decisió econòmics no depenen tant dels estats sinó de les grans empreses multinacionals i dels sistemes financers.

La globalització ha provocat un fort increment dels intercanvis internacionals de béns, serveis i capitals i ha configurat un mercat global on es pot comprar o vendre qualsevol producte fet a qualsevol lloc del planeta. (0,5)

Pel que fa als factors, hauria d'esmentar almenys dos factors dels següents:

El desenvolupament de les comunicacions i dels transports han fet possible els intercanvis molt ràpids d'informació, financers, de mercaderies i persones (augment de l'eficàcia i reducció de costos).

La supressió de barreres polítiques i administratives (duanes o aranzels entre els estats) i la creació de tractats i acords sobre lliure comerç.

L'expansió de les empreses multinacionals i de la gran banca internacional han permès l'extensió del capitalisme a escala mundial.

També es poden considerar les referències als aspectes polítics citats en el text sobre la crisi i desaparició del model econòmic socialista a l'URSS i els seus aliats. (1)

3) [2,5 punts]

L'alumnat hauria de comentar aspectes de les conseqüències següents. El corrector valorarà que es tracta d'un exercici amb una resposta prou oberta i per tant podrà considerar vàlides altres possibles respostes.

Econòmiques: augment de les desigualtats entre països desenvolupats i els més pobres, tanmateix entre els diferents sectors de la població dels països més rics; augment del poder de les empreses multinacionals que organitzen la producció en tots els sectors emprant estratègies com la deslocalització de les activitats econòmiques; manteniment de l'intercanvi desigual en el comerç internacional, etc. (0,5)

Mediambientals: es poden comentar diversos exemples: deslocalització de les indústries més contaminants cap als països del tercer món (química, siderúrgica, ciment, etc.). Explotació de recursos naturals per part de les empreses multinacionals que aprofiten una manca de normativa de protecció del medi ambient. (0,5)

Polítiques: disminució del poder de decisió dels estats sobre l'economia (en ocasions es prenen decisions en funció dels interessos de les empreses multinacionals o de les imposicions d'organitzacions internacionals com el FMI o el Banc Mundial); aparició de conflictes territorials en funció dels interessos hegemònics dels EUA (única superpotència actualment) (0,5)

Socials: l'augment de les desigualtats econòmiques entre països del Nord i el Sud provoca fluxos migratoris. A més, es produeixen fenòmens d'exclusió social (bosses de pobresa, Quart món, crisi de l'estat del benestar); s'introdueixen nous valors fonamentats en l'individualisme i el consumisme que influeixen negativament sobre el conjunt de la societat (manca de solidaritat, de participació en les institucions democràtiques, etc.). (0,5)

Culturals: es produeix una homogeneïtzació cultural basada en el model dominant dels EUA a través del control dels mitjans de comunicació, que afavoreix l'aparició de fenòmens com la "banalització cultural" per una banda, i el ressorgiment de les identitats nacionals i/o ètniques, com a reacció a aquest procés. (0,5)

Exercici 2: Plànol de la ciutat de Lleida

En aquest exercici es proposa la verificació dels objectius terminals 13 i 17 que es corresponen amb els blocs de continguts conceptuals 2.3, amb els blocs de continguts procedimentals 1.4 i 3.2 del currículum de Geografia. També l'exercici vol verificar els aprenentatges referits al punt 4 del document de concreció del currículum: *L'espai urbà: cap a un món de ciutats*. En concret els apartats *Les funcions urbanes i els usos del sòl i Morfologia dels espais urbans*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumne ha de descriure un plànol urbanístic corresponent a la ciutat de Lleida. A la dreta hi consta l'escala.

Fent una descripció molt simple, l'alumne pot distingir les següents zones:

El nucli antic de traçat més compacte i irregular.

En segon lloc el posterior eixample successiu o creixement de la ciutat al seu voltant amb trames més ordenades i de forma radial-concèntrica.

Finalment els barris perifèrics o suburbans on es poden apreciar també alguns polígons industrials. (1)

2) [1,5 punts]

L'alumne hauria de referir-se al criteri numèric basat en el nombre d'habitants, al criteri de la concentració i densitat de la població i al criteri de l'ocupació de la població activa basada en les activitats terciàries.

Es valorarà que l'alumne argumenti la dificultat de definir el concepte ciutat donat que aquests criteris poden variar segons els països i el seu nivell de desenvolupament.

L'alumne pot comentar la existència de altres criteris. (0,5)

Les categories bàsiques de classificació del sòl consisteixen en:

Sòl urbà: Teixit urbà preexistent (proveït d'aigua, llum, clavegueram, accés del trànsit rodat i edificis)

Sòl urbanitzable: destinat a ser objecte de transformació per ser urbanitzat

Sòl no urbanitzable: No s'inclou en el sòl urbà ni urbanitzable per estar sotmès a algun règim especial de protecció (per valors paisatgístics, culturals, riscos naturals, etc.) (1)

3) [2,5 punts]

L'alumne hauria d'esmentar com a funcions bàsiques d'una ciutat o regió urbana: la funció administrativa i de serveis, la funció comercial, la funció residencial i la funció industrial.

Es valorarà positivament si l'alumne es refereix a les funcions militar o cultural.

Cal que l'alumne descrigui cada funció, i la relacioni amb la zona de la ciutat on es porta a terme. La puntuació es distribuirà de la següent manera:

Funció administrativa i de serveis: cal definir-la i observar que s'acostuma a desenvolupar en el centre de la ciutat, normalment en el barri antic però també en àrees de nova creació.

L'alumne ha de fer esment de la denominació CBD (*Central Business District*) i explicar-la. (0,5)

Funció comercial: cal definir-la i diferenciar el comerç especialitzat ubicat en les zones centrals, i els grans magatzems o hipermercats instal·lats sovint a la perifèria per raons d'espai i accessibilitat. (0,5 punts)

Funció residencial: funció característica de la ciutat, que ocupa la major part del sòl urbà i que presenta una segregació espacial relacionada amb els diferents nivells de renda de la població. Cal destacar:

Els barris antics, habitats per població de classe baixa o marginal

Els *eixamples*, espais residencials de classes mitjanes, amb tendència a convertir-se en zones de serveis.

Les perifèries urbanes, on es troben dos tipus diferenciats: les zones *suburbials* o ciutats dormitori (mal planificades, amb manca de serveis i habitades per classes baixes) i les àrees *suburbanes* (zones residencials de classe alta o mitjana, amb bons serveis i comunicacions) (1)

Funció industrial: cal definir-la i destacar que s'ha traslladat a la perifèria en els anomenats polígons industrials i parcs tecnològics per raons d'espai, comunicació i problemes de contaminació. (0,5)

Opció B**Exercici 1: Text sobre els combustibles fòssils**

En aquest exercici es proposa la verificació dels objectius terminals 2, i 5 que es corresponen amb els blocs de continguts conceptuals 1.2, i 1.3. També es verifiquen els aprenentatges referits al punt 2 del document de concreció del currículum, *El medi físic com a recurs per a les activitats humanes*, en concret l'apartat *Problemàtica energètica en relació als recursos renovables i no renovables*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumnat hauria d'identificar les següents idees principals:

El gas natural ha adquirit un protagonisme més gran en el panorama energètic mundial a causa de l'increment de la demanda de combustibles, l'esgotament de les reserves de petroli i perquè les reserves de petroli estan controlades per un petit grup de països.

El gas natural s'ha convertit en la segona font d'energia primària més utilitzada a Espanya al darrere del petroli.

La raó es deu al dinamisme de les empreses distribuïdores i en les dificultats que tenen la resta d'energies primàries per a un desenvolupament més gran.

Altres idees secundàries són:

A Espanya la sequera afecta l'obtenció d'energia hidràulica.

L'energia nuclear no té resolt el problema de la seguretat i de la gestió dels seus residus. (1)

2) [1,5 punts]

Sobre si el gas natural és una energia renovable, l'alumne hauria de respondre que no ja que el seu consum exhaureix les reserves de gas, que per altra banda tenen una taxa de formació de milions d'anys. (0,5)

Sobre la importància dels combustibles fòssils, l'alumnat hauria d'exposar els següents aspectes:

Els combustibles fòssils han estat la base de la industrialització dels països desenvolupats. Són les fonts energètiques més utilitzades actualment. Aporten gairebé el 90% de l'energia que es consumeix al món.

El carbó va ser la principal font d'energia des de finals del segle XIX fins a mitjan segle XX, quan el petroli i el gas natural van prendre el relleu.

La dependència dels combustibles fòssils que tenen els països industrialitzats és enorme, fet que condiona que els països productors d'aquests combustibles tinguin una gran influència sobre l'economia mundial, sobretot amb la fixació dels preus de venda.

Els combustibles fòssils estan concentrats geogràficament i el seu control i distribució pot generar conflictes. (1 punt): 0,25 per cadascun dels 4 aspectes citats.

3) [2,5 punts]

L'alumnat hauria de desenvolupar el tema basant-se en els següents conceptes:

El gas natural es un combustible fòssil que es troba sol o acompanyant fonamentalment al petroli. És bàsicament gas metà format al llarg de milions d'anys a partir de la descomposició de matèria orgànica atrapada en el subsòl. (0,5)

Els seus usos son sobretot l'escalfament de les llars i indústries. També pot generar electricitat i ser processat químicament per l'obtenció d'altres productes (plàstics, fibres sintètiques...).

Característiques: és una energia no renovable que pot exhaurir-se en pocs anys. De tots els combustibles fòssils és el que causa menys impacte sobre el medi ambient perquè és el que emet menys quantitat de diòxid de carboni (causa principal de l'efecte hivernacle) i de diòxid de sofre. La seva combustió genera també vapor d'aigua. Requereix un processament molt reduït. Per aquestes característiques es considera una font energètica molt positiva i una energia de transició entre el model basat en els combustibles fòssils i el basat en les energies renovables. (0,5)

El transport es fa per gasoductes o en vaixells. El transport per mar es costós i perillós perquè cal liquar el gas, així que la major part del gas es transporta per gasoductes. (0,5)

El gas natural no és renovable, i es calcula que existeixen reserves per uns 50 anys aproximadament, si no es descobreixen nous jaciments. (0'5)

Respecte als països productors, les zones amb més reserves són l'Orient Mitjà (Iran, Qatar, Aràbia Saudita i Emirats Àrabs) i Euràsia (Rússia té les reserves més grans del món), i a molta distància els EUA, Amèrica del Sud (Bolívia, Veneçuela) i Àfrica (Algèria, Nigèria). Aquesta concentració pot originar conflictes geopolítics pel control dels jaciments de gas, i per la seva distribució. (0'5)

Exercici 2: Taula sobre el creixement de la població a Catalunya

En aquest exercici es proposa la verificació dels objectius terminals 12, 17 i 35 que es corresponen amb els blocs de continguts conceptuals 2.2 i 2.5 i amb els blocs de continguts procedimentals 1.4 i 3.2 del currículum de Geografia. També es verifiquen els aprenentatges referits al punt 3 del document de concreció del currículum: *La població i els moviments de població al món actual*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumnat hauria de comentar que es tracta d'una taula on es mostra l'evolució de les taxes de creixement total, de la natalitat i del saldo migratori entre el 1986 i el 2005 a Catalunya. La font d'informació és l'Institut d'estadística de Catalunya i les dades estan expressades en tant per mil. (1)

2) [1,5 punts]

creixement natural: el creixement natural d'una població és el resultat obtingut a partir de restar el número de defuncions del número de naixements succeïts en un mateix any. Pot ser positiu o negatiu. (0,5)

saldo migratori: és l'increment o descens de població obtingut com a resultat del balanç entre la immigració i l'emigració, comptabilitzades dins un mateix any. (0,5)

L'evolució del creixement natural mostra un descens continuat des del 1986 fins arribar a nivells extraordinàriament baixos la dècada dels anys 90. Les xifres es recuperen a partir de l'any 2000 fins arribar a assolir l'any 2005 valors similars als de 20 anys enrere, com a conseqüència de l'arribada de població immigrant que fa que augmenti la taxa de natalitat. (0,5) .

3) [2,5 punts]

L'alumnat hauria de comentar:

Com a causes:

Les desigualtats socio-econòmiques entre països o dins d'un mateix país, que provoquen les migracions des dels països en vies de desenvolupament cap als països desenvolupats on la població espera millorar les seves condicions de vida i treball.

Lla persecució per raons polítiques, ètniques o religioses que provoquen les migracions a la recerca de drets i llibertats més àmplies.

Lla immigració de gent gran, jubilats en molts casos, procedent d'altres països de la Unió Europea que es desplaça a Catalunya a causa d'un clima més càlid i un cost de la vida més baix. (1)

Conseqüències pel país d'origen:

Pèrdua d'efectius poblacionals corresponents als grups d'edat dels adults joves que repercutirà en un descens de la natalitat i en un envelliment d'ela població. (0,5)

Pel que als sectors econòmics on sol treballar la població immigrant caldria indicar els següents: terciari (hoteleria, comerç, serveis a la gent gran...) i primari (agricultura) i construcció. (0,5)

Els principals països o regions d'origen de la immigració corresponen al continent americà (Equador, Perú, Rep. Dominicana, etc.) al nord d'Àfrica (Marroc) a l'Àfrica subsahariana (Senegal, Costa d'Ivori,...) i a Europa (Romania, Polònia, Rússia i jubilats del regne Unit, Holanda, Alemanya, etc.). (0,5)